

Oportunitetni nagibi (razmeroma nizka cena i. dr.) tu ne smejo odločevati, ker bi tudi iz zgolj pedagoških motivov bilo mnogo primerneje, da se je namesto kakih dvajset, trideset umetnostno manj pomembnih, dasi morda historično zanimivih del, nakupilo vsaj par tipičnih vzorcev egiptске in staroazijske skulpture, ki bi jasno pokazali razvojno pot, po kateri se je potem iz njih razvila grška. Dalje vemo, da ta zbirka izdaleka ne more predstavljati celotne antične plastike, saj se najboljši umotvori te dobe ne nahajajo le v Louvreu, marveč so raztreseni po muzejih in galerijah vse Evrope, posebno v Rimu, Atenah, Londonu, Napolju, Florenci in drugod. Če naj bo grško in rimsko kiparstvo v ljubljanski gliptoteki vsaj približno popolno zastopano, bo treba tem pridružiti vsaj še trojno, četverno število odlitkov. Kje je pa še gotična plastika, kje so renesančni in baročni mojstri (da se spomnimo samo največjih italijanskih: Donatello, Verocchio, rodbina Robbia, Michelangelo, Bernini i. dr.), kje je klasicizem in moderna skulptura? O orijentalški plastiki niti govora ne more biti. Mislim, da bi za ureditev naše mavčeve «gliptoteke» morali odločevati predvsem čisto umetnostno-estetski vidiki, šele v drugi vrsti pa historični in stilno-razvojni.

Še en važen pomislek obstoji v vprašanju, kje bodo ta dela razstavljena, ko Narodna Galerija niti svojih originalov ne more in v bližnji bodočnosti najbrž tudi še ne bo mogla zadovoljivo in res reprezentativno razmestiti. Zato se zdi opazovalcu, da se je pri nabavi luvreskih odlitkov vse premalo mislilo na te važne okoliščnosti in da je bil nakup morda prenačlen, a zbirka preširoko zasnovana. Dalje tudi izkušnja uči, da obsežne zbirke plastičnih del, celó originalnih, učinkujejo monotono, če niso razpostavljene v zelo prikladnih prostorih. Dolga vrsta odlitkov v mavcu pa vpliva naravnost dolgočasno, posebno še, čim nežlahtni material z leti izgubi prvotno svežost. Zgolj za dekoracijo razstavnih prostorov slikarske galerije je pa škoda za naše skromne razmere vendarle znatnih stroškov. Za smotreno izpopolnitev plastične zbirke bo treba sestaviti predvsem točen program, da ne bo njeno nastajanje odvisno od slučajja.

Odlitki niso vsi enako dovršeno izdelani. Nekaj jih je med njimi, ki so docela verne kopije originalov z vsemi detajli in napakami, v obliki in celó v barvi točno posneti. To velja osobito o onih iz alabastrskega mavca, ki v neki meri podaja tudi svojstveni blesk marmornih originalov. Nekaj soh je bilo patiniranih šele v Ljubljani, a ne posebno srečno, kar mora tudi neuko oko spoznati na prvi pogled, dočim je n. pr. v Parizu izvršena imitacija bronaste pátime izredno posrečena. Ponekod občutljivega gledalca tudi motijo kesnejše, često neokusne in moteče dopolnitve poškodovanih originalov. Taki poznejši dostavki naj bi se vidno označili — če so sploh potrebni.

Drugod po svetu so slične ustanove nastajale iz darežljivosti umnih knezov in umetnostnih mecenov. Pri nas bo tudi ta plastični muzej, ki se nam je pokazal zdaj v zarodku, zrasel iz lastne volje in moči naroda, ki hoče čim prej popraviti zamudo stoletij. Zato tudi ta prvi korak, ki je bil najtežji, brez pridržkov pozdravljam. Želel bi, da se lepi načrt kmalu v celoti posreči. Kdo pa bo največ pripomogel k temu, ni važno.

K. Dobida.

INOZEMSKI PREGLED

Novi realizem in francoski roman. Razpravljajoč o sodobnem romanu, posebej pa še o francoskem, je napisal Raymond Schwab zanimiv članek, iz katerega posnemam glavne misli.

V najnovejši dobi je zašel roman na nevarno križišče. Katero pot bo ubral, kdo ve? Toda, če je v devetnajstem stoletju doseglo pesništvo v obliki romana svoj višek (Balzac, Stendhal, Flaubert, Dostojevskij, Tolstoj...), je danes zelo dvomljivo, če se bo mogla ta oblika še taka vzdržati, ko smo videli, kako neverjeten preobrat se je izvršil v načinu našega doživljanja.

Proustovo delo je vsekakor zadalo smrtni udarec epski obliki, kot smo je bili po večini vajeni doslej. Proustu roman ni več fiktivna povest vsakovrstnih doživljajev vodilnih junakov, temveč povest razvijajočega se jaza, pripovedovana s preostro jasnovidnostjo psihoanalitika, obenem pa z razkošno odličnostjo čistega lirika. Ni več tako daleč čas, ko je nastopil prav tako J. J. Rousseau, ogorčen nad pripovedovanjem namišljenih in izmišljenih zgodb, in je ustvaril avtobiografski roman. Vsekakor je za vse sedanjike značilno zavračanje fiktivnosti in zopetno gojenje realizma, ki se odlikuje po izraziti zgoščenosti in jedrovitosti. Tako postaja roman kronika dokumentov jeklene sodobnosti. Pisatelj izgublja svoj jaz, vživljajoč se v tisočere usode soljudi, zato pa zaživi ne več kot posameznik, ampak kot glasnik cele dobe. Odločno zavračanje romantike, boj proti subjektivizmu in vsem izrodkom samoljubnega narcisizma. Pisatelj ni več svečenik prastarih tajnosti, ampak miren in pošten služabnik stvarnosti, ne brigajoč se za ostroumne filozofeme, ki so iz umetnosti stvorili pravcato čarovniško kuhinjo. Pripovednik je večno mlad, ker sebe ne doživlja neposredno, ampak samo posredno s človeštvom. Sloviti Pierre Mac Orlan trdi: «...naš vek je globok kot renesanca... novo v literaturi je evropejstvo... Moderni pisatelj mora biti podoben telefonski centrali. Zdaj je konec tako zvanega lepega sloga. Naš čas je čas brzine in visoke napetosti...» Tako brzino in visoko napetost zaslediš v Cendrarsovem «Zlatu», ki je gotovo najbolj tipično delo te vrste romanov. Poezijo brzine in kupčijstva je udeležil tudi A. Arnoux — pesem podzemne radiotelegrafije in avtov. H. de Montherlant si je na svoj prapor napisal celó proslavo sporta, ki mu je najvernejši izraz dvajsetega veka.

Odvratnost do romanticizma v epiki kaže tudi avtor «Iskalcev zlata» in «Visoke pesmi», Pierre Hamp, ki smatra književnost le za svojevrstno izrazilo kulturnega udejstvovanja sploh. Zavzema se za novi realizem, češ: «...še, če slediš realizmu nove dobe, se odvadiš laganju. Ne drži se samo znamenj. Biti moraš glasnik, biti moraš sotrudnik dobe. Doslej so se ljudje (književniki) prezvesto oklepali znamenj in se izneverjali realnosti: Z opazovanjem in s poskušanjem ustvariš vrednote. Ni glavno zlo, če si brez premoženja, kajti, ako si zdrav in delaven, se že preživiš, glavno zlo pa je duševno suženjstvo. Treba si je tudi znati obdržati ravnotežje med duhom in telesom (Hamp je vnet sportnik-rokoborec!) in predvsem ljubiti in spoštovati delo, čisto preprosto delo, sicer nas zagrne popolna propast.» Do skrajnosti suhotno stvarnost očituje tudi roman «Lewis in Irena» (Paul Morand), ki zahteva od čitatelja, da mu je trgovstvo znana stvar, in kjer najdeš poglavja, ki jih izpolni gol izvleček iz borznega poročila.

Vsa taka dejstva pričajo, kako močno je v sodobnosti stremljenje k realizmu, ki naj prinese rešitev iz kaotičnega valovanja povojnih časov.

(Po člankih v Nouv. Littér.)

Miran Jarc.

Urednikov «imprimatur» dne 20. avgusta 1927.